

att tungen, som menige borgerschapet opå ligger, kunne therigenom någet blifve lindredt, efther som samme eders suplicatz thett vidhere förmeller; så vele vi eder ther upå icke förholle, att hvadh förnämde eder besväringer och klagen är berörendes, ther svare vi så till, atth vi aldels vele, thett I schole blifve vedh the privilegier, som vi edher nådigest hafve gifvidt, och opå thett att förschrefne privilegier motte teste bättre blifve vedh macht holdne och fullföljde, så hafve vi nu latidt våre tillförordnade stadthollere der opå Stocholm tillschrifve och befale, att de medh alfvar schole samt medh edher holle ther öfver och så laghe, att the i alle sine puncter motte blifve efterkomne.

Män hvadh de frihetz bref tilkommer, som vi hafve latidt uttgifve, och I beröre um, är thette vår meningh, atth the allenest sådanne friheter her efther niuthe schole, som för ålderdom och annen sådan oläglighet schull ingen borgere näringh bruke kunne, och kunne vi nu icke gifve edher der på någet fulkomligt svar, uthen vår vilie och befallningh är, att I medh thett förste lathe ransake och granneligen opschrifve, hvilcke och hure monge dhe äre, som sådanne fribref hafve bekommedt, och på hvadh år, så och opå hure longh tidh sådanne bref äre uttgifne. Seden vele vi edher ther opå nådigt och fulkomligt svar bekomme och gifve lathe, thett vi edher, trogne undersåther, samtligen på edher anverfvende nådigest icke hafve förholle velet. Gudh eder befalendes. Schrifvidt på vårt hus Svartzö then 5 *julii anno* etc. 82, udi vår regementz tidh på thett fiortonde.

49. **Johan III:s bref om frihet från intullen för husägande borgare. Svartsjö den 12 maj 1585.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Sigillet, som nu är bortfallet, har varit fästadt omedelbart under texten på sid. 1.

Vi Jahan then tridie, medh Gudz nådhe Sverigis, Göthes och Vändes konung, storfurste till Finlandh, Carelen, Wotzki Pethin och Ingermanland i Rydzland och öfver the Ester i Lifland her-

tigh, göre vetterligit, att efther våre trogne undersåther, råded och menigheten i vår kong:e hufvudstadh Stocholm, hafve medh deris uthskickede ödmiukeligen besökt oss om frihet på tollen af det godz, the före här in i riket, allenest för någre, som hafve deres egne hus och liggende grundh ther i stadhen, och the ther efter vår befalningh vele uppbygge samme deres hus staden till äre, såsom förschrefne theres utskickede för sikh och någre flere tilbudet och uthlofved hafve sig göre vele, så hafve vi af nådigh benegenhet sådene våre trogne undersåters bön nådigist hört och tilsedt och derföre efterlated, såsom vi och med dette vårt brefs kraftt (: oss till en behagligh tidh:) unne och efterlathe förschrefne våre undersåter i Stocholm, som egne hus hafve och them bygge vele, såsom förbemelt är, samme frihet på tollen af det godz the införe, der våre tillförordnade i slotzlofven på förschrefne Stocholm, deslikes vår tulnär der i staden samt alle andre, som oss med lydne och hörsamhet äre förplichtede, moge och skole sig efther rätte, icke görendes dem någet men eller hinder på samme tols frihet vidh vår hempd och vrede. Schrifvit på vårt hus Svartzö then 12 *mai* anno etc. 85, udi vårt regementz tidh på thet siuttonde.

I. R. S.

50. Johan III:s bref till Erik Mattsson och Johan Henriksson om borgarnes företrädesrätt till frakter. Svartsjö den 12 maj 1585.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original* I. — Texten på sid. 1. Sigillet (se under N:o 44) på sid. 4 såsom försegling af det hopvikta brevet. Utanskrift till trogne menn och secreterer *Erich Mattzson och Johannes Henrichsson, tillförordnade udi slottzlåfven på Stockholm*. Därjämte finnes antecknad: 16 *mai* anno 85 och med annan stil: *öfverantvardet Lars Henrichsson thenn 8 decembris anno 1585*.

Jahan then tridie, medh Gudz nåde Sveriges, Göthes och Vendes etc. konungh, storfurste till Findlandh, Carelen, Wätzsky

Pethin och Ingermanlandh i Rydzlandh och öfver the Ester i Liflandh etc. hertig. Vår besynnerlige ynnest och nådige villie tillförende etc. Vi vele eder, trogne menn, nådeligen icke förhålle, att borgmestere och rådth samt menigheten i Stockholm hafve medh deris utskickede ibland annedt underdånigest latidt bidie oss, att vi ville lathe dhem blifve vedh dhen gamble frihet, dhe af ålder hafve haft dher i staden medh deres schep, som höre borgerne till, att dhe först skole blifve frachtede, iffrå hvillkedt dhe beclage sigh nu på någre år vare trengde udaf dhe fremmende, som först lathe frachte deris schep, och dhe andre, som någre schep hafve dher i staden, blifve anthen sidzst frachtede eller och slätt liggiendes ofrachtede, dher medh the fremmende tage dhem dheres näringh och bäringh uthur händerne emoth stadzens friheter och gammel plägsedh, hvillket vi icke vele tillsteddie. I skole dherföre på våre vägne holle dher udöfver, att förschrifne våre undersåther icke måtte blifve trengde iffrå samme deres friheter udaf förschrifne fremmende, såsom her till skedt är, uthen borgerne måge åther holle deris öpne och frije frachtekamer vedh macht igen, såsom dhe tillförende hafve varidit vane udi vår käre härfaders tidh, höglofligh i åminnelse, hvars siäl Gudh evinnerligen hugsvale. Hvillken af dhe fremmende, som fördrister sigh medh sitt schep att lathe frachte sigh, förr änn dedh sker medh deris vett och villie, såsom på frachtkammeren sittie och dher om beskedh vette, skall vare förfallin udi vår onåde och till ett sådant straff som dhenn, dher vår befallingh öfverträder och stadzens friheter krencker och bryther. Ded I på en allmenne rådstugu dagh udi vårt namn skole så vell fremmende som inlendzske förkunne och förstå lathe, så att vi dher om icke offtere måtte blifve bekymbrede, och dhe viste att rätte sigh dher effter. I skole och på våre vägne dher öfver holle och till hielpe, att förschrifne våre trogne undersåther, Stockholms borgere, måge obehindret niuthe dhe privilegier och friheter, vi dem gifvidt hafve, oförkrencht i alle måtte både udaf inlendzske och fremmende, görendes dher medh thet rättvist är och vår konglige alfvarlige villie kräfver. Der rätter eder alldelis effter. Schrifvidt på vårt hus Svartzö then 12 *mai* anno etc. 85, udi vårt regementz tidh på thet siuttonde.

I. R. S.

51. **Johan III:s bref om "liggare", borgerlig tunga m. m. Stockholm den 14 juli 1585.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Sigillet (se under N:o 44) omedelbart efter texten, på sid. 3. På sid. 4 finnes antecknad: *uplessit på Stockholms rådstugu then 9 augusti anno 85*. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* I, sid. 339 ff. (Där dateradt 13 juli.)

Vi Jahan then tridie, medh Gudz nåde Sveriges, Göthes och Vendes etc. konungh, storfurste till Findlandh, Carelen, Wätzsky Pethin och Ingermanlandh i Rydzlandh och öfver the Ester i Liflandh etc. hertig, göre vetterligit, att, efter vi förnimme en stor oordningh vare udi vår konungslige hufudstadh Stockholm icke allenest i dhet, som är stadzens privilegier, uthen och många våre bref och stadgar, thesligest Sveriges lagh emoth, hvillket allt hafver sikh dher af förorsaket, att vi udi egen person icke alltidh så hafve kunned vare här till städes, dherföre hafve vi giort, såsom vi och medh dette vårt brefs krafft göre denne stadga udi förschrifne vår hufudstadh Stockholm, obrotzligen och oryggeligen till att holles, vidh straff, som lagh förmeller om dhem, som konglige påbudh öfverträde.

Först skole the främende icke länger blifve liggendes här i Stockholm änn sex vekur effter lagsens inneholdh, och der de vele så här effter som här till förebäre, att dhe för deris gäldh skuldh vele blifve här, skall thet inthet hielpe, uthen dhe skole drage här af riket, när sex vekur äre uthe, och i deris fråvare göre anthen någon af adel eller deris värder fullmechtige att upkräfvie deris gäldh på deris vägne.

Dhernäst vele vi och, att en skäligh ordningh skall göres på allt köp her i staden för alle embether, gullsmeder, skräddere, skinlere, bagere, smeder, snidkere, köttmångere, skomakere, hvadh namn the helst hafve kunne; särdelis skall thet mångleri vare förtaget och förbudid, som monge drifve här i staden, att ded, som folck skall köpe till dagligh förtäringh, går genum fyre eller fem mans händer, förr änn ded kommer på torged.

Till thett sidzste vele vi för all tingh och medh störste alfvar på vårt konungslige embetes och höghetz vägne her medh hafve stadgedt, budidt och befaledt, såsom och stadzens privilegier förmå, att alle, som bruke borgere näringh och bärningh här i förnämnde Stockholm, skole och vare stadzens tunge undergifne både medh

skått, gestningh, vacht och vårdh, ingen undentagendes, hvarken inlensk eller fremmende, som icke särdelis hafver vårt konunglige bref på sådane frihet, oachtendes hvem dhe vele eller kunne skiuthe sigh uppå att försvare sigh medh, dhet vare sigh anthen vår broder hertigh Carl eller någon af våre syskene, hvillkes standh eller tillatillse i dette fall eller elliest i någon måtte, ded oss allene bör vare förbehollidt på vårt konunglige embethes vegne, inthet skall gälle, effter vi här i vårt kongerike icke känne någon godh före att vare vår like i macht och velde. Och dhe som sådane bref eller försvar hafve af någon begäredt och dhet nuthidt, ingen undentagendes, skole effter tillbörlighet dherföre blifve straffede.

Om allt dette förschrifne sampt annedt, hvadh stadzens inbyggere bör niuthe och rätte sigh effter, så vidt som Sverigis lagh, stadzens privilegier, stadger och våre uthgångne bref och segell förma och inneholle, hafve vi gifvidt våre trogne menn, stadhollere, slottzlåfven sampt borgemester och rådher i förnämde Stockholm fullkomligh beskedh och macht att beställe och hålde öfver i vår fråvare, effter som dhe vår mundtliche villie och befallningh der om hafve förnumidt, huru vidt våre uthgifne bref gälde skole, och hvillke vi icke längre hålle vele etc. Förbiudendes dherföre af kongligh macht alle, både inlenske och främmende i högre och lägre standh, ingen undentagendes, som oss medh lydno och hörsamhet äre förplichtede, att fördriste sigh her emot att göre eller något företage, emoth den ordningh, tillseijelse och befallningh, väl och förbemälte våre stadhollere på våre vegne görendes varde, vidh vår högste onåde, hämpd och vrede och ded straff, som Sveriges lagh förmäller om dem, som sin herres och konungs villie icke lydige äre. Dher hvar och en hafver sigh effter rätte. Till yttermere visse, att dette är vår egen konglige villie och befallningh, hafve vi dette bref medh egen kongligh håndh underschrifvidt och medh vårt konglige insegle vetterligen försegle latidt. Gifvidt på vårt kong:re slott Stockholm then 14 *julii anno* etc. 85, udi vårt rege-mentz tidh på thet siuttonde.

I. R. S.

52. **Johan III:s bref till Johan Bagge, Jakob Bagge, Erik Mattsson och Nils Hansson om inskränkning i de norrländska städernas sjöfart på Östersjön till Stockholms bästa. Kalmar den 19 oktober 1587.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Texten på sid. 1—2. Sigillet (se under N:o 44) på sid. 4 såsom försegling af det hopvikta brevet. Utanskrift till *Johan Bagge till Sixta, Jacob Bagge till Bo, Erich Matzonn och Nils Hansson secreterere, tilförordnade udi slotzlofven på Stocholm*.

Jahan then tridie, medh Gudz nåde Sverigis, Göthes och Vendes etc. konungh, storfurste till Finlandh, Carelen, Wätzschi Petyn och Ingermanlandh i Rysslandh och öfver the Ester i Liflandh etc. hertigh. Vår synnerligh ynnest och nådige villie tilförende etc. Såsom I, trogne män och undersåter, blandh annet udi eder schrifvelse lothe förnimme om the sten-, stendel- och kårsvärkshus, som staden är blifvin förbättret medh, seden vi dher ifrå förreste, så lathe vi oss sådent behage, vele och, att I än ytterligere hålle våre trogne undersåter, så väll borgmestere såsom borgerschapet, före, att the och här effter medh förschrifne stenbygningh fulfölie, meden sådent kommer dem sielfve och deres barn i framtiden till gagn och gode, föruten att staden der utaf blifver prydd, är och seden medh mindre eldzfare, hvarföre the och schole beklåde alle stendel- eller kårsvärkshus medh sten uten till, så att trädet icke synes.

Och på thett att förschrifne våre undersåter måtte förnimme vår ynnest och benägenhet, som vi hafve till them, och ther emoth hvar för sigh vare thes välvilligere deres hus och tompter effter vår befallningh medh sten att förbyggie och förbättre, så hafve vi oss nu så vidt betencht om de nordländsche städers seglatzie, att den här effter schall blifve dem förbudin här udi Östre siön till andre städer att bruke än de, som under oss och Sverigis crone lyde, allenest att de udi Hudviksvaldh måge, oss till enn behageligh tidh, lathe löpe ett eller tu deres skep udi Vestre siönn. Och effter nu Gudh alsmechtigh så hafver foget och laget saken, att vi hafve framdeles en stadig fredh medh Ryssen att förmode, såsom och att rysse handelen udi Narfwen kan komme till sitt förre bruk igenn, så vele vi så lage och beställe lathe, att våre undersåter, helst udi Stocholm, ett merckeligit gagn af samme narfwesche seglatzie och rysse handel hafve schole, så att Stocholm medh tiden vedh the

förnemligeste tysche städer vedh Östre siönn schall kunne liknes. I vele förthenschuldth sådent lathe förschrifne våre undersäter förnimme och elliest hålle them före, att vi äre them medh ynnest och nåde benägne. Schrifvit på vårt slott Calmar then 19 octobris anno etc. 87, udi vårt regementz tidh på thett tiugunde.

I. R. S.

53. **Johan III:s resolution på stadens besvär angående handeln. Uppsala den 5 mars 1589.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Sigillet (se under N:o 44) på sid. 4 omedelbart efter textens slut. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* I, sid. 348 ff.

Vi Jahann then tridie, medh Gudz nåde Sveriges, Göthes och Vendes etc. konungh, storfurste till Finlandh, Carelen, Wätzski Pethin och Ingermanlandh i Rysslandh och öfver the Ester udi Liffandh etc. hertig, gøre vetterligit, att våre trogne undersåther, borgerskaped udi vår konglige stadh Stocholm, hafve genom theres budh och underdånige schrifvelse sig myckit beklaget öfver thenn närings- och handelslöse, som ther i staden nu myckit är och sig udi nogre förlidne år, tilldragit hafver, och ther hos ödmicheligen tilkenne gifvit nogre orsaker, som ther till äre.

Så hvad denn förste tilkommer, som är om dhe nye norlendzske städers seglatzie, efter thet vi ther medh strax af begynnelsen icke annorledes hafve ment, änn att alt landzköp skulle ther igenom blifve förtaget, och när städerne förökede sig, kunde och handelen medh thet samme ökes, i thet att thenn ene kiöpstaden hade sinn näring af thenn andre, såsom och udi alle andre landh sker, så hafve vi och icke efterlatidt förschrifne nye kiöpstäder seglatziet på andre vilekor, utan till enn tidh, och så framt thet icke vore andre köpstäder udi riket till mens udi theris handel och emoth theris privilegier. Derföre på dhet att förnämde våre

undersåther Stocholms borgere på thenn ene, och the nye kiöpstäders inbyggere på denn andre sidhe, måge vette hvar efter the sigh nu och i tilkommende tidher skole hafve att rätte, så hafve vi således ther medh velet stifte och laghe, att alle köpstäder, som nordan för Gäfle på Vestre, och nordan för Biörneborg, på Östre bottnen, anten allrede bygde äre, eller här efter byggies kunne, icke skole hafve något seglatzie till fremmende eller uthrikes städer, utan hvad som dhe hafve falt och till att sällie, thet skole dhe udi Stocholm eller andre innrikes städer förÿtre, der under förståes skall alle, både svenske, finske, liflendzske och rydzske städer, som nu under Sveriges crone lydhe och änn här efter kunne blifve vundne, och ther igenköpe, hvadh the behöfve och iblandh undersåtherne denn menige mann kunne sällie och förbythe; och thet för trenne orsaker skuldh, först på thet att ätende varur, som är tor och salt fisk, icke skall föres utaf riked, seden att förbudne skinvarur icke skole undenstinges, och thedh tridie att främmende köpmänn eller kiöpsvenner icke skole genom thenn uthrikes seglatzie blifve förorsakede att segle eller elliest utöfver landdh drage till Norlanden, hvilket vi aldelis hafve velet vägret och förbudit; och hvar nogre fremmende kiöpmänn här efter sig tidt begifve, skole våre fougder hafve macht them att fengzle lathe. Dog hvar Hudvichsvaldz borgerne vele bruke thenn vestfartzske seglatzie till Franckerike eller Hispanien, skall thet them vare efterlatidt medh ett eller tu skep allenest, och ingelesed flere, och på thet the icke annet änn trälast uthskeppe skole, så skall dem sätties till tollschrifvere udi förnämde Hudvichsvaldh, som Stocholms borgerne der till gille och samptyckie. Her emoth igenn skall ingen af dhe andre kiöpstäders inbyggere vare efterlatidt att bruke landzköp udi Norlanden eller handle medh bonden, utan sällie sine varur borgerne i städerne, och dhe åter förÿtre dem ibland prester och bönder på landzbygden, såsom och Stocholms borgerne ther hos skole befite sig om thenn vestfartzske seglatzie, att the på salt och andre sådanne varur ett lideligit köp gifve kunne.

Dernest medh hampner och köpeplatzer, ther öfver förschrifne våre undersåther klaget hafve, skall her efter så blifve hollit, att ehvilcke skeriekarler, som villie sökie till the gamble och af ålder altidh vanlige hampner, som äre Harbovich, Norre Tällie och Åkers å¹, dhå skall them vare efterlatidt der sammestädz att handle medh

¹ *Harbo*, socken i nordvestra Uppland, vid sjön Tämnaaren. *Harbovik* har möjligen legat vid närmaste kust. — *Åkers å* i södra Uppland, med utlopp i Trälhafvet.

bonden, dog att the göre oss och cronone like sådanne tull af theris godz, som thet sker udi Stocholm, men ther som och andre förschrifne hampner besökie, ehvadh the äre landzköpmänn, vedherlagssvenner, våre eller andres tiennere, hvilcke icke allenest förbythe udi spanmäll thenn fisk, som the hafve sielfve tillvercket, utan köpe fisk, smör, lärft, vadmall och sådanne kiöpmans varur af andre, och när the hafve förbytt them udi spannemäll, sällie och föryttre dhe denn ibland skeriekarler och andre torftige för fisk och smör igenn och således drifve köpenskap under thet namnet, att the äre skeriekarler eller fiskiere, them allom skole förschrifne hampner vare förbudne, och hvar the här efter ther blifve beslagne, skole the böthe efter Sveriges lag och miste godzet. Och på thet att samme vårt förbudh tess heller och bättre motte blifve efterkommit, måge förschrifne Stocholms boer hafve theres uthsände och ther på achte lathe, och af alt sådanne godz, som the beslå, skole dhe bekomme en tridiedel, och thet mere komme the fattige udi hospithaler och siukestufvur tillgode, therföre och rede och rächenskap årligen göres skall. Menn hvadh Estbacken, Bromma viken eller Stäket tilkommer, the köpe platzer skole aldelis för hvar och en här efter vare och blifve aflyste, hvarföre och alle Norlenningar, Öningar, Österlenningar eller skeriekarler skole vidh Vaxholmen blifve varnede ther vidh, och göre the seden ther öfver, må them vederfares, som förschrifvit står¹.

Om Södre ström, ther öfver och klaget är, att thenn moste stå allom öpen, vele vi så hafve stadget, att ther medh icke skall vederfares Stocholms stadh och tess inbyggere något emoth theris privilegier udi så motto, att ingom skall blifve tillatidt medh salt och tor fisk eller andre varur att drage up genom strömen, rätte skeriekarler undentagne, tesliges och alle upstädersboer, som faste borgere äre, uthan the skole sällie och förbythe theres fisk och hvad andre varur, som the hafve medfare, ther i Stocholm; och skall här emot inthet gelle någons passbordh eller vägebref, adelens eller andres, medh mindre att bevisligit vore, att sådanne fisk kommer enskildt våre trogne männ och undersåther af adelen till och skulle föres till nogre af theris säthegårder, ther att förthäres och icke drifves köpenskap medh, ther om borgmesterne skole uthransake, hvad sannest är, och ther någon flärdh eller osanning finnes, skall

¹ *Bromma*, socken vester om Stockholm, vid Mälaren. — *Stäket*, antagligen *Almarestäk* vid segelleden mellan Stockholm och Uppsala. — *Öningar*, inbyggare på Öland.

godzet quarsätties, och seden ther på dömes enn tridung under staden, och tvedelerne till the fattige. Eliest skall så väll adelen som andre, the ther köpslagen bruke vele, vare förplichtede att sällie eller förbythe theres godz udi Stocholm och ther igenköpe, hvad som the vele och behöfve. Och på thet att alt landzköp motte blifve förhindret och förtaget, så skall icke heller blifve androm änn opstäders borgere och rätte skeriekarler tillatit medh theres spannemåll begifve sig genom strömmen, alle the andre skall thet vare förbudit, dog förbemelte våre trogne män och undersåther af adelen allenest undentagne, hvilcke fritt måge få sände och skeppe theris egen afvels eller landgilles spannemåll, järn eller annedt theris afrett, hvart them synes här innenn rikets till att sällien eller förbyten till theris husholdz behof och icke till prång eller köpslagen.

Hvad öfverföringen vidh Södre Tällie tilkommer, skall här efter vidh vår onåde och tilbörliche straff blifve alle opstäders borgere förbudit att före lathe något theris godz till Tällie, såsom the och skole blifve borgen therföre, att icke heller nogre varur, som ifrå theres städer föris eller skeppes, skall komme till Tellie, och hvar anners sker, skole the ther före böthe, och godzet, så myckit som öfverkommes kann, vare förbrutidt. Hvar och Strengnäs eller Torsilla boerne thet samme icke efterkomme vele, thå skall them och all up och uthfärdh genom strömen blifve aldelis vägret och förbuden. Menn om upstäders borgeres seglatzie genom Södre ström ätth Tysslandh, ther om vele vi nu inthet vist stadge, för änn som nogre borgere af hvar kiöpstadh hafve varit tilhope och sampt medh Stocholms boerne medh vårt och vårt elskelige richs rådz betänckiende och rådth sig ther om förenedt; såge och gerne, att thet nu i tillstundende vår ske motte, hvar siuckdomen sådanne sammenkompst icke förhindrendes varder.

Vi vele och här medh aldelis hafve förbudit alt mångelri och förköp, som nu mest af alle, som på Norre och Södre malm boendes äre, dageligen brukes, så att ther igenom sker, att bonden nu icke förer inn i staden, på torged eller till broen något falt, besynnerlig ätende varur, utan hann säll thet anten hemme hos sikh eller och på vägerne, och the thet opköpe, mangle thet seden utth efter dyreste penningen. Enn parth bruke och brygggestol och ölselningh, bakningh och slachtning stadzens inbyggere och besynnerligen them, som sådanne embeter hafve, till stort hinder udi theres näringh; menn hvar ju nogre månglere vare skole, så skole

the tilsetties af stadzens förmänn och seden göre ther utlager af medh staden, såsom och alle andre, ehvilcke the och vare kunne, våre eller andres tiennere, och udi hvars gårder dhe på förskrifne Norre och Södre malm boendes äre och vele bruke anten bryggestol eller ölsal samt annen borgere näring medh kiöpslagen eller marchnadz färder, the skole och vare under borgere tunga medh staden, så väll hvadh vacht och vårdh tilkommer, såsom och skott, gestning och dagsvercker; thet samme skall och ske medh them, som adelens, våre tienneres och presters hus besittie inne i staden och borgere näring bruke. Men ingen bruke slachting eller bakning, utan hann udi samme embete tagen blifver och seden efterkommer, hvad som theres embetzkrådth inneholler.

Vi vele och här medh aldelis och alfvarligen hafve förbudit våre och andres tiennere, vachten så väll såsom flere, att uptage böndernes hester udi stadz portherne, när the utth eller inn drage, hvar igenom mycken tillförning blifver staden förment och förhindret.

Såsom icke heller någon fremmende köpmann eller elliest skall blifve tillstadt, att förrese ifrå Stocholm up i Bergslagen, till bergsbruken eller till Norlanden, myckit mindre att sände eller borge något theres godz dith, och ther änn fast the ther något hade att utthräte, måge the thet göre genom andre inlendzske, och icke sielfve färdes thenn vägen; hvar anners sker, skole våre fougder hafve lof them fengzle och seden tilbörligen böthe lathe. Ey skole förschrifne främmende heller lathe finne sig udi nogre marcknader, så frampt the icke vele böthe och miste godzet, om the något medh sigh hafve.

Och på thet att alt thette förschrifne så motte blifve efterkommit, skole våre stadthollere, slotzlåfven och befallningsmänn på Stocholm medh alfver holle ther öfver och them, som här emoth göre, tilbörligen straffe; menn ther och dhe här udinnen vore försumelige eller såge genom fingren medh någre, då gifve vi här medh borgmesterne fulkomligh lof och tillståndh, sådane att fengzle och straffe lathe, och när thette förschrifne alt så blifver efterkommit, varde icke allenest borgerskaped innen staden tess mere udi deris vanlige och dagelige tunge lisede, utan och monge drage ther inn igenn att bo, som tilförende äre täden till andre städer boflytte. Dhette förschrifne hafve vi nu så stadget och stiftedt, alfvarligen och af konglig macht förbiudendes alle, som oss medh trohet och lydne äre förplichtede och för våre skull vele och skole

göre och lathe, här emoth att göre, vidh vår onåde, hempdh och vrede, så och thet straff, som Sveriges lagh förmäller. Ther hvar och enn hafver sig efter rätte. Gifvidt och schrifvit på vårt slott Upsala thenn 5 *martii anno* etc. 1589, udi vårt regementz tidh på thet förste och tiugunde.

I. R. S.

54. **Johan III:s öppna bref om olaga hamnar och olaglig köpen-
skap. Stockholm den 23 juli 1589.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Sigillet (se under N:o 44) på sid. 2 omedelbart efter textens slut.

Vi Jahan thenn tridie, med Gudz nåde Sverigis, Götes och Vendes etc. konung, storfurste till Finland, Carelen, Wättzski Pethin och Ingermanland i Ryssland och öfver the Ester i Lifland etc. hertig, göre vetterligit, att efter våre trogne undersåter, borgerskapet i vår konglige stadh Stocholm, hafve sig mykit beklaget öfver thenn näring- och handellöse, som här i staden är och sig uti någre förlidne år tildragit hafver, hvilken sig och ibland annedt der utaf hafver förorsaket, att icke allenest skäriekarler, utan och en hop landtzköpmenn och vederlagssvänner sampt våre egne och adelens tienere, så väll som borgere både utaf de finske och norlendzske städer, sökie med teres köpslagen till de oläglige hampner, som är Harbovik, Norre Tälle, Åkerså och andre flere her kringg um Stocholm, der de icke allenest förbyte udi spannmåll thenn fisk, som the sielfve tillvercke, utan köpe smör, lereft, vadmall och andre sådanne köpmans varer af andre, och när de hafve förbyt dem uti spannmåll, sälle och förytre de dem åther igen ibland skäriekarlerne och andre torftige för fisk, smör och annedt sådant mere, och således drifve landzköp under thet nampnet, att the äre skäriekarler eller fiskere, derföre, på thett att alle tesse, nemligen borgere, köpsvenner, landzköpmänn, vederlagssvenner, våre och

adelens tienere, skole vette, att förskrifne hampner äre dem aldels förbudne, så hafve vi latet utskicke thenne brefvisere med thette vårt öpne bref, att han tillseije skal alle af förskrifne selskap, som förnämde hampner besökiendes varde, att the ingelunde drifve der någon köpenskap, utan strax förföge och begifve sig theden hit till Stocholm (: allenest rette skäriekarler undentagendes, hvilke sin handel med bönderne hafve måge, sòm lag förmäler, dog att the göre oss och cronon like sådan tull af theres godz, som här sker i Stocholm :). Men de, som sådant förbudh inthet achte vele, dem skall han hafve macht och befallning att late antaste och före dem sampt med deres godz, skip och skuter hit till Stocholm och här för rätte stelle. Och der dhe blifve beslagne och felte, att de emoth vårt förbudh handlet hafve, då skole the böthe efter Sverigis lag, och godzet vare förbrutit, en tridie part under Stocholms stadh, och thet öfrige skall komme de fattige udi hospitalerne och siukestufverne till gode, derföre och rede och rekenskap årligen göres skall.

Vi vele och hafve förbudit så väll skäriekarler, Nordleninger, Önnunger, Österläninger och alle andre, ingen undantagendes, att hafva någon handel och köpeplattzer anten vedh Estbacken, Brumaviken eller Stäket, men der som någon blifver der beslagen, sedan han vidh Vaxholmen eller elliest blifver här um varnet och tilkenne gifvin, då skall medh honom och hans godz, like som förskrifvit står, handlet blifve. Biude förtenskuld och här med af konglig macht befale våre stadthollere, slottzlofven och befallningsmänn på Stocholm sampt våre heredtzfougdter, ländtzmänn och alle andre våre trogne undersåter och tienere, som oss med lydno och trohet förplichtede äre, att de med alfvar och flit der utöfver holle, att de, som här emot göre, motte blifve tillbörligen straffede, så och äre våre undersåtars, Stocholms borgeres, uthskickede, som thett vårt öpne bref hafver, behielpelige och förforderlige thenne vår alfvarlige villie och befallning att uträtte och fulföllie, så frampt de vele undvike vår onade, hempd och vrede. Ther hvar och enn hafver sig efter rätte. Skrifvit på vårt konglige slott Stocholm thenn 23 *julii anno* etc. 89, udi vår regementz tidh på thet förste och tiugunde.

Under vårt konglige insigle.

55. **Johan III:s bestämmelser om Hudiksvalls handel med rätt för Stockholms borgerskap att kontrollera deras efterlevande. Stockholm den 29 mars 1590.**

Samtida afskrift i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original I.*

Vi Jahann etc. göre vetterligit, att efter thet våre undersåter, som bo udi Hudviksvald stadh, hafve udi underdånighet besöcht oss och ödhmiukeligen bedit, att them måtte blifve efterlatit fri seglas till the fremande städer här i Östersiön, på thet the tess bättre motte kunne medh bygning förbättre staden såsom och komme sig bättre före uti theres handel, och undersåtherne, then menige man uti Helsingeland, blifve med alle nödtorfter försorgde, derföre hafve vi samme deris ärende öfverväget och efter ett nöge betenckende undt och efterlatit them tesse efterskrifne medel och vilkor.

Först skole the nu i tilkommende sommer bruke deres seglantz till alle fremmende städer här i Östersiön och hafve lof att före dit oförbudhne köpmans varur, hvad nampn the helst hafve kunne, och tage igen både spanmäll, cläde, salt och annedt godz, som them tienligit är och våre undersåther udi förskrifne Helsingeland behöfve och kunne blifve undsatte med, efter som the här till hafve varit vane, men seden årligen ther efter skall them vare frit att sökie till samme städer, men dog icke med någre ätende och fete varur, tesliges skin eller annedt, föruthan bräder och trälast allenest och der emot igen inthet annat införe än spanmäll allene.

Till thet andre hafve vi af ynnest och nåde undt them seglatzien med så monge skip, som the hafve råd h åstadhkomme, till Holland, Franckerike och Hispanien, men icke till någre städer vidh Sundet, som är Stade, Hamborg eller andre sådanne, och intet annedt till att före än trälast, som är mastor, bräder, spiror, lechte och vedh, och dett förytre uti salt, vin och annedt köpmans godz, och hvad äthende och fete varur tilkommer, som är smör, lax, tor och salt fisk, *item* trån och siälspek, thesliges kåpper och allehande oförbudne skin och huder, som här tilförende icke nempde äre, skole the före till alle the köpstäder, som under Sverigis crono lyde, och förytre them thett beste the kunne.

Förbiude förthennskuldh här med alle, som oss med tro och hörsamhet förplichtede äre, både högre och nidrige ständer, att göre förnämde våre undersåther udi Hudviksvald här emot förfångh heller men, såsom och förskrifne Hudviksvaldh boer icke

skole fördriste sigh här emott att göre, så frampt att the icke vele hafve förbrutit förskrifne friheter, som vi them här medh hafve efterlatit, ther opå våre undersåther borgerskapet udi Stocholm skole gran acht hafve och niuthe en tridie del af thet godz, som här emott förbrutit blifver, om the thet elliest beslå och optage kunne. Ther hvar och enn hafver sigh att efter rätte. Skrifvit på vårt konglige slott Stocholm thenn 29 martii anno etc. 90.

56. **Johan III:s öppna bref till alla köpstäder om landsköp och utländska köpmäns handelsfrihet. Stockholm den 3 april 1590.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Märke efter det bortfallna sigillet omedelbart under texten på sid. 1. Nederst till höger på samma sida är antecknadt: *Oluff Sverkersson hafver thette framburit.*

Vi Jahan then tridie, medh Gudz nåde Sverigis, Göthes och Vendes etc. konung, storfurste till Finnland, Carelen, Wätzski Petin och Ingermanland i Ryssland och öfver the Ester i Lifland etc. hertig, tilbiude alle våre undersåter och köpstäders menn, så och alle fremmende, som deres handel och vandel här uti vårt kongerike hafve eller här effter brukendes varde, vår ynnest och nådige benägenhet med Gudh tilförende och late här med ider alle, så inländzske som uthländzske köpmänn samtligen och synnerligen förnimme, att vi i sanning hafve förstådt, huru såsom våre åpne bref, på åthskilielige tider uthsende, uti hvilke vi hafve latet biude, at alt skadeligit landzköp, som här i riket drifves emot Sverigis lagh och all godh och gammel sedvane, skulle blifve afskaffet, är ey allenest intet hollet och effterkommet, utan at någre af them, som öfver samme vår befallning skulle hafve haft tilbörlogit inseende, hafve them alzintet achtet och sielfve öfvertrådt udi the land och furstendömer, som dem hafve varet af oss ombetrodde, alldeles emot denn trohet, som dhe oss och riket hafve plichtige varet, der till och våre fougder af deres tilskynnden och egen nytte myket hafve

hulpet, hvar igenom våre och cronones städer äre komne udi deres näring till stort hinder och merckelig skade. Så hafver och der öfver myket förderfvet köps handdelen, att hvad för varer, som denn fremmende mann hafver fördrt här in i riket, hafver hann icke kunnet medh någon fordel förtytredt, utan hafver mest emot sinn vilie uthborget på en longsam och ändhå oviss bettalning, der medh mongen är vården sky til at före något fremmende godz hit in i riket. Så på thet en sådane oordning här i riket en gong motte blifve aflagt, och köpshanddelen vare fri så för uthländske som för inländske, derföre vele vi nu, som och ofte tilförenne, alvarligen och uti thette vårt konglige brefs krafft hafve aflagt alt lanndzköp och all handdel och vandel, som är emot lagen och våre sampt riksens gode ordningar. Desligest skall och här med alle fremmende vare frit och tillatedt att införe deres godz och ther med handle och vandle skäligen effter deres egen vilie, doch effter Sverigis lagh och våre köpstäders privilegier. Och der på skall dem af ingen, hvarcken högh eller lågh, något hinder ske udi någre motte. Doch vele vi oss här medh hafve förbehollet denn tull, som både af inländske och uthländske varer bör uthgöres så väl af uthländske som inländske köpmänn och nu på denne riksdagh ordnet och samptycht är i så motte, att all tull af uthländske varer, som införes, skall utgifves i gode ricksdaler eller thes värde i sölfver och af inländske varer, som af riket uthföres, skall gifves i tull svenskt mynt, och af hvart slags varer, så uthländske som inländske, så myket i sölf och mynt, som tullordningen, ther upå nu giord, medgifver och uthviser. Och till mere visse och krafft hafve vi thette vårt konglige öpne bref, som på prentet är uthgå¹, medh egen hånd underschrifvit och medh vårt konglige secret försegle latidt och genom vår herhold udi alle våre köpstäder upläse och förkunne, som gifvit är på vårt konglige slot Stocholm denn 3 aprilis anno 1590, udi vårt regementz tidh på thet andre och tiugunnde.

I. R. S.

¹ Brefvet finnes icke upptaget i *Höppeners Förteckning uppå alla kongl. placater* etc. och är ej tryckt i *Stiernmans Commercieförordningar*.

57. Hertig Karls och rådets svar på stadens spörsmål. Från år 1593.

Hertig Carls registratur 1593, A. f. 121. — Odaterad afskrift på ett folioblad, insatt i ett annat bref, dateradt: Nyköping den 23 maj 1593. Här meddelas endast början.

Högborne förstes hertig Karls sampt riksens råd^s svar på thet, som borgerskapet i Stocholm hos stadt-hållerne der sammestädes sigh förspordt hafve.

Först at borgerskapet begäre, at all handel och vandel motte vare fri, efter som dem förtröstat är, så vett h. f. N:de icke them något hinder ther opå skedt vare, allene at h. f. N:de lät befale at så lenge hålle stille med uthskepningen, til thess h. f. N:de blef tilkenne gifvit hvad införning, som i nest förledne år skedt var, men seden är ingen förhindret at bruke sin handel och vandel, som han best kan, doch så at hvar och en gifver tilbörlig tull af thet, han handler med, efter ordningen.

Ther nest, at the motte hvar med andre handle med myntet, som the best kunne sig emillen förene, så ändoch at hvar och en vid tilbörligit straf tilgörendes borde vare plichtig efterkomme thet, som af öfverheten lagligen med theris eigin godh villie och samp-tyckie stadget och satt varder, så väl i then som andre måtte, men althenstund the hafve emoth förbud och thet, som af them tilförende bejakat och vedertaget hafver varit, af eigin myndighet satt klippingen och et rundt marckestyckie för en öre, så begerer h. f. N:de sampt riksens råd^s til at vette, der dhe ännu finge rådhe efter sin eigin villie, såsom noghsampt tilbiudes, om de då vele lathe blifve ther vidh och der efter köpe och sällie i al handel och vandel.

Til thet tridie, at hvar motte frit uthskepe theris varur, som tilförende hafver varit sedvanligit, det är icke heller blifvit någon förneket, men med så skäl, at then som något infördt hafver eller införe vill, han må och der efter uthføre hvad godz, som han bekommit hafver, dy at den skulle blifve tilstat uthføre, hvad godz han ville, som ingen införning giordt hade i riket eller något göre vil med sådanne godz, som nyttigt kan vare, det gifves til at betenckie. Elliest är och hvar och en plichtig at lathe opschrifve, hvad godz han uth och in skeper.

Then tull, som borgerskapet begäre blifve skonede före, kan ingen fulkomlig svar gifves, för än k. M:t i Pålen kommer hit i riket och en almennelig riksdag bådhe der om och andre riksens saker kan hållen blifve, icke förvette heller riksens lägenheter ännu, så ath ther opå kan ske någon skonsmäll.

Til thet fempte, så begäres, at the nybygde norlendske städer motte niderlagde blifve, der om skal framdelis blifve berådslagit och fulkomlig afsked gifvit, efter som dem i vintres tilsagdt var.

Sedan följa fyra punkter — om utförsel af spannmål, förbud mot myntutförsel, prissättning på varor samt förvaring i särskilda bodar af införda varor — hvilka här utelämnas.

58. Sigismunds privilegiebref. Stockholm den 13 juli 1594.

Original på pergament (82 × 45 cm.) i Stockholms rådhusarkiv. — 62 rader. I förgylld kapsel, fästad medelst tjockt guldsnöre, Sigismunds svenska sigill (vanligt, fyrdeladt riksvapen, utan midtsköld, under kunglig krona; två lejon såsom sköldhållare; i ring däromkring 14 smärre vapensköldar, 1) den öfversta med vase och kunglig krona; de öfriga med 2) Upplands riksäpple; 3) Västergötlands stående lejon och stjärnor i snedt delad sköld; 4) Smålands lejon med arborst; 5) Östergötlands drake och stjärnor eller rosor; 6) Västmanlands brinnande berg; 7) Södermanlands grip; nederst 8) Dalarnes två korslagda pilar och krona; 9) Ölands hjort; 10) Revels tre leoparder; 11) Karelens två huggande armar och krona; 12) norra Finlands stående björn med svärd mellan två stjärnor; 13) södra Finlands krönte hjälm öfver två korslagda spjut med banér; samt 14) krönt lejon med svärd och stjärnor, antagligen Livlands vapen¹. Omskriften lyder: *Sigismundus Dei gratia Svecorum, Gothorum, Vandalorum etc. rex.* — På kapselns lock Sigismunds svensk-polska vapen (fyrdelad sköld med 1) tre kronor; 2) Polens örn; 3) lejon öfver tre strömmar; och 4) Littauens ryttare med blottad sabel; samt vasen i hjärtvapen) under kunglig krona och inom ornament. På kapselns undersida krona inom krans.

¹ Jfr H. Hildebrand, *Heraldiska studier II. Landskapens vapen (Antiquarisk tidskrift IX sid. 1 ff.)*, speciellt för Reval sid. 28—29 och för Livland sid. 47. Egenomligt nog öfverensstämma landskapsvapnens urval och utseende ej fullt med Sigismunds kröningsbanér, se sid. 14—15.

Vi Sigismundus, medh Gudz nåde Sverigis, Göthes och Vendes etc. konungh, storfurste till Finlandh, Carelen, Wotzchi Pethin och Ingermanneland udi Rydzland och öfver the Ester udi Liflandh hertigh, så och konungh udi Polen, storfurste till Littowen, Ryssen, Pryssen, Masuren, Samogitien, Kiowien, Wolhinien och Lifflandh etc. herre, gøre vetterligidt, att, effther thet vi gerne se såsom och udi alle motte vele hielpe till alle våre trogne undersåthers, så ypperes som ringeres, hvar effther sitt ståndh och vilckor, långlige gagn och välfärdh, synnerligen här udi vårt arfrike Sverighe, och oss elskelighc våre trogne undersåther, borgmestere, rådth och menigheten udi vår konglige stadh Stockholm, hafve på det underdånigste och ödhmiukeligeste af oss begäredt, att vi theres gagn och långlighe beståndh udi alle motte nådeligen vette och the privilegier och friheter, som framfarne Sverigis konunger och regenter samme stadz inbyggere udi förtiden undt och efftherlatidt hafve, medh vårt konunnliche bref stadhfäste och bekräftighe så och medh någre flere vilckor förbättre vele, så hafve vi af synnerlighc gunst och nådighc benägenhet förskrifne Stockholms stadz inbyggieres underdånighe och ödhmiuke begären nådeligen ansedt, och effther samme stadz inbyggere hafve sigh här till altidh trolighen bevist emoth theres rättc öfverhet, Sverigis rikis konunger och regenter, såsom the oss nu låfvedt och tillsagdt och medh svoren edh sigh förplightedt hafve, att the och alle theres efftherkommende, Stockholms stadz inbyggere, her effther vele och skole vare oss, thessligest vår elskelighc käre husfru, denn stormechtige högborne furstinne och fru, fru Anna, Sverigis, Göthes och Vendes etc. drotningh, storfurstinne till Finland, Carelen, Wotzski Pethin och Ingermannelandh i Rydzlandh och öfver the Ester udi Lifflandh etc. hertiginne, så och drotningh udi Pälén, storfurstinne till Littowen, Ryssen, Pryssen, Masuren, Samogitien, Kiowien, Wolihnen och Lifflandh, bårén archihertiginne af Österrike och Stirmareck, udi bägges våre lifftidh, och seden våre tillstundende mäns erfvinger, som then alzmechtige Gudh oss här effther täckes förläne, hulle, trogne, rätt-rådighc och udi alle måtte biståndighe, enär och hvar som helst behöfves kan, och aldrigh låte sigh från oss eller them skillie eller förföre, hemligen eller uppenbarligen, anthen af inländzskom eller uthländzskom, udi hvad ståndh the helst vare kunne, ehvadh nödh eller farlighet händer påkomma, therföre hafve vi medh vårt elskelighc rikis rådth förberörde Stockholms stadz privilegier öfversedt och, hvadh som vi hafve förnummidt af samme privilegier

förskrifne stadz inbyggere effther thenne tidz lägenhet mäst förnödhen och till alles theres förbättringh tienligidt vare, nödhörtfeliggen öfvervägidt och udi dette vårt konglighe breffs krafft stadhfäst, effther som samme privilegier udi lengden författedt här efftherföllie.

Till thet förste, skall Stockholms stadh obehindredt niuthe och beholle alle the hus, torn, qvarner och tompter, som stadhen medh rätte tillhöre och för vår regementztidh ther ifrån icke kompne och faste konungebref ther opå gifne äre. Och hvad ränte ther af gå plägher, skall brukes till nödhörtfelighe stadzens bygninger och årligen therföre göres beskedeligh räkenskap, hvilcken förhöres skall uthaf förtrogne personer, som der till kunne blifve förordnade. Skall och Södre ström medh all ränte, som af honum går, blifve under Stockholms stadh, såsom tillförende varidt hafver. Och skall en viss ordningh göres af våre godhe män, rådih, stadthollere och befalningsmän på vårt konglige slott Stockholm, dogh medh vårt samptyckie, huru mykit af hvar läst godz upp och uth genom strömen, effther tidzsens lägenhet och som skäl kan vare, gifves och taghes skall, hvilcken ränte och brukes skall till stadzens nödhörtfoter. Och skole inge, som draghe genom strömen, vare fri för sådane strömpeninger, undentagendes adelen och Upsala stadz inbyggere. Ingen skall heller förmentt varde, att drage upp och uth genom samme ström udi sine nödhörtfelighe ärender, dogh skall ingom vare efftherlatidt att updragha ther igenom och sedhen videre up i landet medh någre fetallie partzeler, ehvad namn the helst hafve kunne, uthan allenest skäriekarler medh fisk till att föryttre vidh slott och gårdar, så och udi kiöpstäderna i Mälaren och ingelunde göre ther medh någodt landzkiöp. Och här emoth skall ingen af adelens eller andres pass gälle, ehvem thet och vare kan; icke skall heller någon spannemåll uthföres genom samme ström, uthan allenest hvadh som förbemälte skäriekarler kunne bythe sigh till uppe i landet för theres fisk. Icke skole heller någre, af hvadh ståndh the helst vare kunne, ädle och oädle, uthan borgere och kiöpstadzmän allenest draghe genom förskrifne ström medh någon kiöpenskap, som är sidentygh, vin, klädhe, salt, humble eller någodt kramgodz, ehvad thet helst vare kan, till att sällie eller uthprånge, vidh sådane partzeler förvärckan under oss och Stockholms stadh, dogh skall icke her medh vare förbudt, anthen adelen eller andre, att försörrie sigh sielfve och theres egne hus och gårdar medh så mykit af förskrifne partzeler, som the kunne nödhörtfeliggen ther till behöfve.

Till thet andre, skall Stockholms stadh her effther bekomme till stadzens bygningh hvar tijende peningh af alt arf, som af staden och annorstädz ärfdt blifver, hvar elliest af sådane arf icke tilförenne är gifvidt testament, anthen till kyrckierne i staden, spetalen eller till stadzens bygningh.

Till thet tridie, skall Södre malm bådhe medh tomtöre och dagsvärcke blifve under Stockholms stadh, såsom tillförenne varidt hafver.

Till thet fierde, skole alle, som i Stockholms stadh, så och udi förstäderne bruke handel, vandel och borgerenärigh medh inköpande och uthsälliende, ehvilcke the helst vare kunne, så väll våre egne tiennere som alle andre, uthgöre borgererättigheter och draghe stadzens tunge medh vårdh, skått, dagsvärcker och gestningh, like som besitne borgere göre, medh mindre vi någre personer ther opå synnerligh frihet medh vårt öpne bref efftherlatendes varde.

Till thet fempte, skole alle, som bryggie öl till att uthprånge och sällie, både udi Stockholms stadh, så och udi förstäderna, på Norre och Södre malmer, tiennere så väll som borgere, gifve ther af achcis, som är en half marck af hvar tunno öl, hvilcke peninger till stadzens bygningh brukes skole. Och om någon sådane achcis undendöl, thenn samme skall för hvar rese, han thet gör, böthe fyretije marck.

Till thet siette, skole alle borgere skipp i stadenom, som uthsegle vele, för alle främmende mäns skipp frachtes och tilladhes. Och skole borgmestere och rådh tillskieke frachtmän, som kunne hafve tilbörligidt upseende, att frachten först biudhes borgerne, som skipp hafve. Theslikest skole alle skipp frachtes på frachtkamaren och ingen annenstädz, vidh fyretije marck straff. Så skole och inge borgere skipp eller godz medh våldh optages, uthan ther sådent behöfdes, skall ther om skäligen medh ägenden handledt blifve.

Till thet siunde, skall af alle skipp och skuther, som lägges in om bomerne bådhe östen och västen till, gifves bropeninger; inländzske skole gifve af hvarie tije läster rum en marck, uthländzske eller främmende af tije lästers rum två marck orth(ug)er. Och skole samme bropeninger brukes enkannerligen till att holle broor och bomerne ther medh vidh macht och färdige.

Till thet ottonde, skole inge främmende köpmän eller theres liggierne föryttre eller sällie theres godz i alnethael, som är klädhe, läreff och anned, som medh aln mäthes, uthan medh hele styckier och inthed mindre. Icke skole the heller sällie udi styckiethael the

varur, som handles plägher udi dusin eller decker thael, uthan hele dusin eller decker och inthed mindre. Icke heller lodhe tael, hvad som i skålpunde thael, icke heller tunnetael thet, som lästetals förhandles plägher, vidh thet straff, som i thet 33 Capittel i Köpmåla balcken förmälles. Skole the och ingestädz videre rese udi landet anthen till marckneder, Norlanden, Bergslagen eller annerstädz medh theris köpenskap, uthan allenest handle och köpslaghe udi the siöstädher, som the först varde theres godz upskipende, och så vidh thet straff, som udi stadzlagen förmelles.

Till thet nijende, skole alle inländzske köpsvenner och vederlagssvenner, som fri handel udi Stockholms stadh drifve, hålle all stadzens tunge medh borgerne, som är vårdh, dagsvärcker, gestningh, skott och alle andre påläggningar, som på stadhen lägges kann, effther som stadzlaghen udi det sextonde Capittel udi Konungs balcken ther om medhgifver.

Till thet tijende, skole Stockholms stadz inbyggere hafve till mulebeth på Södre malm alt thet, som ligger emellan Stockholm och spettalen, theslikest Hammerby medh alle the ägher ther underliggie. *Item* på Norre malm then del, som inhägnedt är af S. Clare gårde. Men om någre hade lust att byggie sigh gårdar och bo på samme platz, då skall thet och vare efftherlatidt, medh sådane beskedh, att them förre af någre tillförordnade gode menn skall blifve afdelt, huru mykit hvar må intaghe. Och skall ther ingelunde upgräfves anthen ler eller sandh, uthan altidh jämpn och slätt platz hållen blifve; hvilcken på förnämde platz gräfver och ther medh gör honom ojämpn, then samme skall för hvar rese böthe tije marck, eller till torn och järn, effther som saken kräfver, straffed varder.

Till thet elleffte, skall halfparthen af all sacköre, som faller i Stockholm, komme och brukes till stadzens bygningh. Hvarföre och alt thet, som brythes i stadhen eller innen stadzens marck, skall och af borgmestere och rådth lagligen dömes och slites, och icke sökies uthflucht hos andre.

Till thet tolfde, måge borghmestere och rådth udi Stockholm effther laghboken qvarsättie udi staden prästmänn, kiöpmän, bönder och alt annedt folck, för vetterligidt gäldh skuldh, dogh på thet att ingom förkordt ske skall, så skole visse tidher om åredt förelägges, på hvilcke all gäldh skole bethales.

Till thet trättonde, skole icke någre borgere, som hus och grundh äghe i Stockholm, och för någen ringe sak, som icke angår heder eller äre och äre högmåles eller edzöres brott, sätties udi

fängelse, uthan niuthe för sikh löffte och bårngen, um theres ägher kunne tillräckie att böthe saken medh. Men ther någre borgere sikh förbrythe udi högmåles saker och emoth edzöret, då skall medh them handles um straffet, effther som saken kräfver, och udi det fierde och tretijende Capittel udi Rådhusstufvu balcken i stadzlaghen uthtryckdt är.

Till thet fiortonde, skall Stockholms stadz skott brukes till stadzens bygningh och andre nödhörftther.

Till thet femptonde, skall Solna kyrckie och sochn altidh liggie till Stockholms kyrckie, såsom tillförenne ske plägher.

Till thet sextonde, skole bolfaste borgere i Stockholm vare tullfri bådhe för inländzskt och uthländzskt godz, dogh så att the icke ther under försvare främmende godz, vidh samme friheters förvärckan. Ingen skall heller lathe sitt godz blifve oskrifvidt, vidh samme straff. Men ther som och någon sådane tunge behöfdes lägges på undersåtherne för menighe ricksens tarfver skuldh, skall thet ske öfver hele rikedt medh alles samptyckie.

Till thet siuttonde. På thet att Stockholms stadz inbyggere måghe hafve thess bättré råd till att byggie sköne stenus, så hafve vi icke allenest bevilligedt, att the skole hafve thet tegelbruck, som the här till vidh Horn hafft hafve, uthan vele och gunsteligen efftherlathe them annerstädz på våre och cronones ägher någre platzer, som vi kunne umbäre, ther beqvemlighe lägenheter finnes till att oprätte tegelbruk, på det sådane tegelbruck må blifve väll vidh macht. Och skall så väll släes och brännes holtegel och fyrckanth taktegel, som annedt murtegel, och så beställes, att ther af årligen blifver giordt färdigdt, icke allenest så mykidt, som till allmanneligh stadzens bygningh behöfves, uthan att alle, som lust hafve att byggie i staden, måtte af samme tegel få undsättningh för skäligh bethaelningh.

Till thet adertonde, så måghe och Stockholms borgere fridt handle medh birkarlerne, som Lappemarcken bruke, dogh oss alle dyre skinvarur förbehåldne.

Till thet nittonde. Effther vi hafve förstådt, att många kiöpmänn, bådhe inländzske och främmende, som udi vårt konge rike kiöpenskap och handel drifve pläghe, blifve offthe bådhe af ädle och oädle, ryttere och knechter och andre, som till hofftiennest brukes, trugede och tvingede till att bårnghe sikh både sidentygh, klädhe, lärefftt och andre kiöpmans varur, som the hafve vele, och somblighe bethale sent, och en parth aldrih, ther igenom många köp-

männ hafve lidhit stor skadha och icke ringe till achtens äre blefne udi deres handel och näringh, så vele vi her effther ingelunde lidhe sådent trugende eller tvingende någonstädz udi vårt konge rike uthan thet hafve aldelis förbudit och aflagdt. Och hvar någre, udi hvad ständh the helst vare kunne, fördriste sikh till medh snurcken eller pucken, hot eller undsägn någon del her effther af inländzske eller uthländzske köpmän fordre eller annamme emoth theres eghen godh villie, då skall thet achtens för völdh och ther uthöfver straffes, som för annedt våldzvärckie. Hvar och någhor afhände förberörde köpmän theres godz medh völdhe, då skole the ther medh hafve förbrutidt edzöret, och straffes till thed högste.

Till thet tiugunde, skall ingom fremmandom varda tillatidt att sättie sikh nidh, varde borgere i Stockholm, medh mindre han hafver bref och bevis anthen ifrå sin husbonde, hurusom hann vidh honum skilder är, eller ifrå stadhen, ther han tient hafver, thesslikest att han gör oss sådan edh och försäkringh medh huldskap och trohet, som andre ricksens inbyggere giordt hafve, thesligest vinne burskap på Stockholms rådhestufvu, såsom gammal sedh vare pläggher. Hvilcken fremmande här emoth handler, han skall och hafve förbrutidt sex lödigh marck sölf under oss och stadhen, och ändå fulfölgie, hvad som samme artickel förmeller. Så skall icke heller någhen vinne burskap, medh mindre han hafver tient hos någhon köpman i sex år, och hafver förmögenhet till — — —¹ marck peningar.

Thet tiuguförste. Och effther thed någre förnemlighe personers store köpslagen är icke then mindzste orsack till Stockholms stadz förderf och undergång, ther af sedhen bådhe fougder och andre våre och andres tiennere tage sikh tillfälle af att bruke handel och vandel, så väll udi staden, såsom elliest på landzbygden, ther the opköpe the bäste och förnemligeste varurne, anthen thet då sker medh tvångh af theris egne förboder eller elliest, och seden sällie eller förbyte them medh them främmandom, icke görendes ther af någhen rättighet cronen eller stadenom, hvilckit är aldelis emoth Sverigis lagh och många nyttighe gamble stadger, så och uthgångne mandater af präntedt. Derföre skall her effther sådent aldelis vare förbudit, och Stockholms stadz inbyggere, borgerskapedt, vare efftherlatidt att qvarsättie thet godz till rätte, som såledhes, som förbemäldt är, opköpes, sällies eller handles medh. Är och den samme boendes här i stadhen, som sådane handel drifve, då skall

¹ I originalet finnes här ett tomrum.

han anthen afstå ther medh eller och vare under stadzens tunge like medh borgerne, oachtedt hvem han tiener eller udi hvars hus han bor udi. Och skole inge frihetz bref för stadzens tunge gilles för them, som köpslaghen drifve, uthan för uthlefde personer, som lenge under stadzens tunge varidt hafve. Och på thet icke heller under vårt namn någon sådane olaghe handel drifves motte, så vele vi allenest hafve oss alle dyre skinvarur förbeholdne, som äre lor, svarte räfver, svarte mårder, svarte och uthvalde brune bäfrer, uthvalde järfver och kårsräfver. Hvad mere varur undersåtherne hafve, måghe the fridit sällie borgerskapedt udi städherne; så skall och her medh vare förbudt adelen, så och våre och andres tiennere att frije eller försvare medh theres bref någre, som köpslagen drifve i landet eller vidh våre och cronones bergsbruck eller fare medh skipp, skuther och båther under theris namn, pass och försvar. Sker sådent her effther, då skole the, som thet göre, böthe effther laghen, och borgerskapedt hafve macht att förmenne them drage genom Södre eller Norre ström. Men hvad rätte skäriekarler äre, och till hvilcke hampner the lände skole, thet finnes uthtryckeligere förmält udi the statuter, som både förre hafve varidt gjorde, och vi nu nyligen hafve författe latidt¹.

Till thet andre och tiugunde. Hvad the nye städher tilkommer, som norden för Gäfle bygde äre, skole her effther icke bruke theris seglatzie videre än hit till Stockholm, såsom och inge främmände segle tidt eller hafve ther någhon handel. Sker någodt här emoth, vare godzet och peningerne förbrutne, och böthe än thenn thet gör fyretije marck. Icke skole heller någre städers inbyggjere på then finske sidhe norden för Åbo segle videre än till förskrifne Åbo och Stockholm, såsom och öfverskipningen vidh Södre Tellie hereffther afläggies och vare förbudhin, samt medh then marcknedt udi Hedemora om S. Pauli tidh nu någhre år hafver varidt brukadt, effther som här om, så och elliest andre marckneder, laghe hampner och annedt sådent, som här effther skall anthen vare tillatidt eller förbudt effther Sverigis lagh och gamble privilegiers och statuters inneholdh, är udi the stadger videre förmäldt, som vi medh vårt elske- ligh rikis råd, som nu tilstädhes äre, hafve författe latidt.

Till thet tridie och tiugunde, skall hereffther icke blifve till- stadt någre främmände köpmänn medh theris köpenskap lenger vare

¹ Samma år hade ett förslag till städernas privilegier uppsatta, men något utfärdande tycks aldrig hafva skett. Jfr *Sv. riksdagsakter* III sid. 433 ff. där förslaget äfven finnes tryckt, liksom i *Stiernmans Commercieförordningar* I sid. 417 ff.